

LIBER II¹.

Sententias Juliani, ex primo librorum quatuor, quos ille contra librum de Nuptiis et Concupiscentia priorem ediderat, incerti auctoris manu decerptas, et sibi Comite Valerio curante allatas, refellit Augustinus posteriore hoc libro: catholicum dogma de originali malo vindicat ab adversarii calumniis et argutiis, atque imprimis id a Manichæorum nefaria hæresi procul abesse demonstrat.

I. INTER militiæ tuæ curas et illustris personæ quam pro meritis gestas, actusque reipublicæ necessarios, fili dilectissime et honorande Valeri, tanto studio te adversus hæreticos in eloquia divina flagrare, satis dici non potest, quanta mentis jucunditate delecter. Itaque posteaquam legi litteras Sublimitatis Tuæ, quibus de libro quem ad te scripsi gratias agis; sed et admones, ut per fratrem et coepiscopum meum Alypium audiam, quid de quibusdam locis ejusdem libri hæretici disputationis assumant; ad hoc scribendum excitatus sum. Et quia non tantum relatu memorati mei fratris id didici, verumetiam prolatas ab eo chartulas legi, quas post ejus de Ravenna profectio- nem Romam mittere ipse curasti: ubi adversariorum po-

¹ Scriptus anno Christi 420. — ² Vide præfat. Operis imperfecti contra Julian. et Epist. ccvii, ad Claudium.

tui vaniloquia reperire, ad ea respondere, adjuvante Domino, quanta possum veritate et Scripturarum divinarum auctoritate, proposui.

II. Chartula cui nunc respondeo, hoc titulo prænotatur: « Capitula de libro Augustini quem scripsit, contra quæ de libris pauca decerpsi. » Hic video, eum qui tuæ præstantiæ ista scripta direxit, de nescio quibus ea libris, causa, quantum existimo, celerioris responsionis, ne tuam differret instantiam, voluisse decerpere. Qui autem sint isti libri cum cogitarem, eos esse arbitratus sum, quorum mentionem Julianus fecit in Epistola¹ quam Romam misit, cujus exemplum simul ad me usque pervenit. Ibi quippe ait: « Dicunt etiam istas, quæ modo aguntur, nuptias a Deo institutas non fuisse, quod in libro Augustini legitur, contra quem ego modo quatuor libellis respondi. » Credo ex his libellis ista decerpta sunt: unde melius fortasse fuerat, ut universo ipsi operi ejus, quod quatuor voluminibus explicavit, redarguendo et refellendo nostra laboraret intentio; nisi et ego responsionem differre noluissem; sicut nec tu transmissionem scriptorum, quibus respondendum est, distulisti.

III. Verba ergo de libro meo tibi a me misso tibi que notissimo ista posuit, quæ refutare conatus est. « Damnatores nos esse nuptiarum operisque divini, quo ex maribus et foeminis Deus homines creat, invidiosissime clamitant: quoniam dicimus eos, qui de tali commixtione nascuntur, trahere originale peccatum; eosque, de parentibus quilibuscumque nascantur, non negamus adhuc esse sub diabolo, nisi renascantur in Christo². » In his verbis meis testimonium Apostoli quod interposui prætermisit, cujus se premi magna mole sentiebat. Ego enim cum dixissem, homines natos trahere originale peccatum; mox hoc in-

¹ Vide lib. 1 Oper. imperf. cap. 18. — ² Vide supra, lib. 1, cap. 1.

tuli quod Apostolus ait : « Per unum hominem peccatum » intravit in mundum , et per peccatum mors , et ita in » omnes homines pertransiit , in quo omnes peccaverunt ¹ : » quo testimonio , ut diximus , prætermisso cætera ille contexit , quæ supra commemorata sunt. Novit enim quemadmodum soleant hæc verba apostolica , quæ prætermisit , accipere catholicorum corda fidelium : quæ verba tam recta et tanta luce fulgentia tenebrosis et tortuosis interpretationibus novi hæretici obscurare et depravare moluntur.

IV. Deinde alia mea verba subtexit , ubi dixit : « Nec advertunt , quod ita nuptiarum bonum malo originali , quod inde trahitur , non potest accusari , sicut adulteriorum et fornicationum malum bono naturali , quod inde nascitur , non potest excusari. Nam sicut peccatum , sive hinc sive inde trahatur , opus est diaboli : sic homo , sive hinc sive inde nascatur , opus est Dei ². » Etiam hic ea prætermisit , in quibus aures catholicas timuit. Nam ut ad hæc verba veniretur , supra dictum erat a nobis : « Hoc ergo quia dicimus , quod antiquissima atque firmissima catholicæ fidei regula continetur , isti novelli et perversi dogmatis assertores , qui nihil peccati esse in parvulis dicunt , quod lavacro regenerationis abluatur , tanquam damnemus nuptias , et tanquam opus Dei , hoc est , hominem qui ex illis nascitur , opus diaboli esse dicamus , infideliter vel imperite calumniantur. » His ergo nostris prætermisissis , sequuntur illa nostra quæ posuit , sicut supra scriptum est. In his itaque quæ prætermisit , hoc timuit , quia cuncta Ecclesiæ catholicæ pectora convenit , fidemque ipsam antiquitus traditam atque fundatam , clara quodam modo voce compellat , et adversus eos vehementissime permovet quod diximus , « quia nihil peccati esse

¹ Rom. v, 12. — ² Vide supra , lib. 1, cap. 1.

in parvulis dicunt , quod lavacro regenerationis abluatur. » Omnes enim ad ecclesiam non propter aliud cum parvulis currunt , nisi ut in eis originale peccatum generatione primæ nativitatis attractum , regeneratione secundæ nativitatis expietur.

V. Deinde ad nostra superiora verba revertitur , quæ nescio cur repetat. « Eos autem qui de tali commixtione nascuntur , dicimus trahere originale peccatum ; eosque , de parentibus qualibuscumque nascantur , non negamus adhuc esse sub diabolo , nisi renascantur in Christo ¹. » Hæc verba nostra et paulo ante jam dixerat. Deinde subjungit quod de Christo diximus , « qui de eadem sexus utriusque commixtione nasci noluit. » Sed etiam hic prætermisit quod ego posui , « ut per ejus gratiam de potestate eruti tenebrarum , in regnum illius , qui ex eadem sexus utriusque commixtione nasci noluit , transferantur. » Vide , obsecro te , quæ nostra verba vitavit , tanquam inimicus omnino gratiæ Dei , quæ venit per Jesum Christum Dominum nostrum. Scit enim ab illa Apostoli sententia , qua dixit de Deo Patre : « Qui eruit nos de potestate tenebrarum , et transtulit in regnum Filii charitatis suæ , » improbissime et impiissime parvulos separari ² : » ideo procul dubio verba ista prætermittere quam ponere maluit.

VI. Post hæc illud nostrum posuit , ubi diximus : « Hæc enim quæ ab impudentibus impudenter laudatur pudenda concupiscentia , nulla esset , nisi homo ante peccasset : nuptiæ vero essent , etiamsi nemo peccasset ; fieret quippe sine isto morbo seminatio filiorum ³. » Huc usque ille verba mea posuit. Timuit enim quod adjunxi , « in corpore vitæ illius , sine quo nunc fieri non potest in corpore mortis hujus. » Et hic ut meam sententiam non finiret , sed eam

¹ Vide lib. 1 Oper. imperf. cap. 64. — ² Coloss. 1, 13. — ³ Vide lib. Oper. imperf. cap. 67.

quodam modo detruncaret, illud Apostoli testimonium formidavit, ubi ait: « Miser ego homo, quis me liberabit » de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum¹: » Non enim erat corpus mortis hujus in paradiso, ante peccatum, propter quod diximus, « in corpore vitæ illius quæ ibi erat, sine isto morbo seminationem fieri potuisse filiorum, sine quo nunc in corpore mortis hujus fieri non potest. » Ut autem ad istam commemorationem humanæ miseriæ et divinæ gratiæ veniret Apostolus, supra dixerat: « Video aliam legem » in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, et captivantem me in lege peccati, quæ est in membris meis². » Post hæc autem verba exclamavit: « Miser ego homo quis me » liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum. » In corpore igitur mortis hujus, quale in paradiso ante peccatum fuit, profecto non erat alia lex in membris nostris repugnans legi mentis nostræ: quia et quando volumus, et quando non consentimus, nec ei membra nostra ut impleat quod appetit exhibemus, habitat tamen in eis, et mentem resistentem repugnantemque sollicitat: ut ipse conflictus, etiamsi non sit damnabilis, quia non perficit iniquitatem; sit tamen miserabilis, quia non habet pacem. Satis igitur admonuerim, sic istum verba mea velut refellenda sibi proponere voluisse, ut alicubi mediis detractis, sententias interrumperet; alicubi extremis non additis decurtaret: et cur hoc fecerit, sufficienter ostenderim.

VII. Nunc ad ea quæ sicut voluit, nostra proposuit, quæ sua opposuerit, videamus. Sequuntur enim jam verba ejus; et sicut iste insinuavit qui tibi chartulam misit, prius aliquid de præfatione conscripsit, procul dubio librorum illorum de quibus pauca decerpsit. Id

¹ Rom. vii, 24. — ² Ibid. 23.

autem ita sese habet¹: « Doctores, inquit, nostri temporis, frater beatissime, et nefariæ quæ adhuc fervet, seditionis auctores, ad hominum, quorum sanctis studiis uruntur, contumelias et exitium decreverunt per ruinam totius Ecclesiæ pervenire: non intelligentes quantum his contulerint honoris, quorum ostenderunt gloriam nisi cum catholica religione non potuisse convelli. Nam si quis aut liberum in hominibus arbitrium, aut Deum esse nascentium conditorem dixerit, Coelestianus et Pelagianus vocatur. Ne igitur vocentur hæretici, fiunt Manichæi; et dum falsam verentur infamiam, verum crimen incurrunt; instar ferarum, quæ circumdantur pinnis, ut cogantur in retia; quibus quoniam deest ratio, in verum exitium vana formidine contruduntur. »

VIII. Non est ita ut loqueris, quicumque ista dixisti; non est ita: multum falleris, vel fallere meditaris: non liberum negamus arbitrium; sed, « Si vos Filius libera » verit, ait Veritas, tunc vere liberi eritis³. » Hunc vos invidetis liberatorem, quibus captivis vanam tribuitis libertatem. « A quo enim quis devictus est, sicut dicit » Scriptura, huic servus addictus est²: » nec quisquam nisi per gratiam liberatoris isto solvitur vinculo servitutis, a quo est hominum nullus immunis. « Per unum quippe » hominem peccatum intravit in mundum, et per peccatum mors, et ita in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccaverunt⁴. » Sic est ergo Deus nascentium conditor, ut omnes ex uno eant in condemnationem, quorum non fuerit resurgentium liberator. Ipse quippe dictus est figulus, ex eadem massa faciens aliud vas in honorem secundum misericordiam, aliud in contumeliam secundum judicium⁵: cui cantat Ecclesia: « Misericordiam et judi-

¹ Vide lib. I Oper. imperf. cap. 73. — ² Joan. viii, 36. — ³ 2 Petr. ii, 19. — ⁴ Rom. v, 12. — ⁵ Id. ix, 21.

» cium¹. » Non itaque sicut te atque alios fallens loqueris :
 « Si quis aut liberum in hominibus arbitrium, aut Deum
 » esse nascentium conditorem dixerit, Cœlestianus et Pe-
 » lagianus vocatur² : » ista quippe catholica fides dicit.
 Sed si quis ad colendum recte Deum, sine ipsius adjutorio
 dicit esse in hominibus liberum arbitrium ; et quisquis
 ita dicit Deum nascentium conditorem, ut parvulorum
 neget a potestate diaboli redemptorem, ipse Pelagianus et
 Cœlestianus vocatur. Liberum itaque in hominibus esse
 arbitrium, et Deum esse nascentium conditorem, utrique
 dicimus ; non hinc estis Cœlestiani et Pelagiani : liberum
 autem esse quemquam ad agendum bonum sine adjutorio
 Dei, et non erui parvulos a potestate tenebrarum², et sic
 transferri in regnum Dei, hoc vos dicitis ; hinc estis Cœ-
 lestiani et Pelagiani. Quid obtendis ad fallendum com-
 munitatis dogmatis tegmen, ut operias proprium crimen,
 unde vobis inditum est nomen ; atque ut nefario vocabulo
 terreas imperitos, dicitis : « Ne igitur vocentur hæretici,
 fiunt Manichæi ? » -

IX. Audi ergo breviter, qui in ista quæstione versetur.
 Catholici dicunt humanam naturam a creatore Deo bono
 conditam bonam, sed peccato vitiatam medico Christo
 indigere. Manichæi dicunt humanam naturam, non a Deo
 conditam bonam peccatoque vitiatam, sed ab æternarum
 principe tenebrarum de commixtione duarum naturarum,
 quæ semper fuerunt, una bona et una mala, hominem
 creatum. Pelagiani et Cœlestiani dicunt humanam natu-
 ram a bono Deo conditam bonam, sed ita esse in nascenti-
 bus parvulis sanam, ut Christi non habeant necessariam
 in illa ætate medicinam. Agnosce igitur in tuo dogmate
 nomen tuum, et Catholicis a quibus confutaris, desine

¹ Psal. c, 1. — ² Vide lib. iii Oper. imperf. cap. 101. — ³ Coloss. 1, 13.

objicere et dogma et nomen alienum. Nam veritas utrosque redarguit ; et Manichæos, et vos. Manichæis enim dicit : « Non legistis quia qui ab initio fecit hominem,
 » masculum et foeminam fecit eos ? et dixit : Propter hoc
 » relinquet homo patrem et matrem ; et adhærebit uxori
 » suæ, et erunt duo in carne una : itaque jam non sunt
 » duo, sed una caro. Quid ergo Deus conjunxit, homo
 » non separet¹. » Ita quippe ostendit et hominum conditorem,
 et conjugum copulatorem Deum, adversus Manichæos,
 qui utrumque horum negant. Vobis autem dicit :
 « Venit filius hominis quærere et salvare quod perierat². »
 Sed vos, egregii Christiani, respondete Christo : Si quod
 perierat quæreret salvare venisti, ad parvulos non venisti ;
 isti nec perierant, et salvi nati sunt : vade ad majores,
 de verbis tuis tibi præscribimus : « Non est opus sanis medi-
 » cus, sed male habentibus³. » Ita fit, ut Manichæus qui
 homini commixtam dicit esse naturam malam, velit inde
 saltem salvari a Christo animam bonam : tu vero in par-
 vulis, cum salvi sint corpore, nihil a Christo salvandum
 esse contendis. Ac per hoc Manichæus quidem naturam
 humanam detestabiliter vituperat ; sed tu crudeliter laudas.
 Quicumque enim tibi crediderint laudatori, infantes suos
 non offerrent salvatori. Tam scelerata sententiæ, quid
 tibi prodest non metuere quod tibi fit ut salubriter metuas,
 et te hominem facit esse, non bestiam, quæ circumdatur
 pinnis, ut cogatur in retia ? Opus erat ut veritatem teneres,
 ejusque studio non timeres : nunc vero ita non times, ut
 si timeres, evaderes potius retia maligni, quam incurreres.
 Mater catholica te ideo terret, quia et tibi et aliis a
 te timet : et si per filios suos in aliqua potestate positos
 agit ut timeas, non id agit crudelitate, sed charitate. Tu
 autem vir fortissimus timere homines, ignavum putas.

¹ Matth. xix, 4. — ² Luc. xix, 10. — ³ Matth. ix, 22.

Deum ergo time, et noli antiqua fidei catholicæ fundamenta conari tanta obstinatione subvertere. Quanquam iste tuus animus animosus, utinam saltem in hac causa homines timeret: utinam, inquam, saltem paveret ignavia, quam periret audacia.

X. Videamus et cætera quæ connectit. Sed quid faciam, utrum singula ejus proponam, quibus respondeam; an eis prætermisissis quæ catholica fides continet, ea sola pertractem atque confutem, in quibus a tramite veritatis exorbitat, et hæresim Pelagianam, tanquam venenosa virgulta, fructicibus catholicis conatur inserere? Hoc quidem certe brevius est: sed prospiciendum arbitror, ne quisquam libro meo lecto, et non lectis omnibus quæ ab illo dicta sunt, existimet ea me proponere noluisse, ex quibus ista ejus pendent, et ex quibus quasi consequenter vera esse monstrantur, quæ falsa redarguo. Non itaque pigeat utraque huic opusculo nostro indita, et ea scilicet quæ ille dixit, et ea quæ ipse respondeo, universa attendere et considerare lectorem.

XI. Quæ sequuntur ergo, ita prænotavit, qui tuæ dilectioni chartulam misit: « Contra eos, inquit, qui nuptias damnant, et fructus earum diabolo assignant. » Non igitur contra nos, qui neque nuptias damnamus, quas etiam in ordine suo debita prædicatione laudamus: nec earum fructus diabolo assignamus: fructus quippe nuptiarum homines sunt, qui ordinate inde generantur, non peccata cum quibus nascuntur: nec ideo sunt homines sub diabolo, quia homines sunt, ubi sunt fructus nuptiarum; sed quia peccatores sunt, ubi est propago vitiorum. Diabolus enim culpæ auctor est, non naturæ.

XII. Attende et cætera, quibus se existimat adversus nos huic præmisso titulo consonare. « Deus, inquit, qui Adam ex limo fuerat fabricatus, Evam construxit e costa,

et dixit: « Hæc vocabitur Vita, quoniam mater est omnium hominum ¹. » Non quidem ita scriptum est: sed quid ad nos? solet enim accidere, ut memoria fallat in verbis, dum tamen sententia teneatur. Nec Evæ nomen, ut appelleretur Vita, Deus imposuit, sed maritus. Sic enim legitur: « Et vocavit Adam nomen uxoris suæ Vita, quoniam ipsa » mater est omnium viventium ². » Sed hoc fortassis ita intellexerit, ut Deus per Adam nomen illud Evæ imposuisse credatur, tanquam per Prophetam. Nam in hoc quod appellata est Vita materque viventium, magnum est Ecclesiæ sacramentum, unde nunc disserere longum est, et suscepto operi non necessarium. Nam et illud quod dicit Apostolus: « Sacramentum hoc magnum est, ego » autem dico in Christo et in Ecclesia ³, » ipse Adam dixit: « Propter hoc relinquet homo matrem et patrem, » et adhærebit uxori suæ, et erunt duo in carne una ⁴. » Quod tamen Dominus Jesus in Evangelio Deum dixisse commemorat: quia Deus utique per hominem dixit, quod homo prophetando prædixit ⁵. Ergo quæ sequuntur intueri: « Prima, inquit, appellatione, qui operi parata esset, ostendit, et dixit: « Crescite, et multiplicamini, » et replete terram ⁶. » Quis enim nostrum negat ad opus pariendi a Domino Deo creatore omnium bonorum bono præparatam fuisse mulierem? Adhuc vide quid adjungat: « Deus igitur, inquit, maris creator et foeminæ convenientia generationibus membra formavit, et gigni corpora de corporibus ordinavit; quorum tamen efficientiæ potentia operationis intervenit, omne quod est ea administrans virtute qua condidit. » Etiam hoc esse catholicum confitemur. Et quod deinde subjungit: « Si igitur, inquit, non nisi per sexum foetus, non nisi per corpus sexus, non

¹ Gen. II, 22. — ² Id. III, 20. — ³ Ephes. V, 32. — ⁴ Gen. II, 24. — ⁵ Matth. XIX, 4. — ⁶ Gen. I, 28.

nisi per Deum corpus, quis ambigat fecunditatem Deo jure reputari. »

XIII. Post hæc quæ veraciter et catholice dicta sunt, imo in divinis libris veraciter scripta, non autem ab isto catholice dicta sunt, quia non intentione catholici pectoris dicta sunt; jam propter quod ea dixit, Pelagiana et Coelestiana hæresis incipit introduci. Namque attende quod sequitur: « Tu vero, inquit, qui dicis: Eosque de parentibus qualibuscumque nascentur, non negamus adhuc esse sub diabolo, nisi renascantur in Christo: ostende ergo nunc, quid suum diabolus cognoscat in sexibus, per quod fructum eorum, ut dicis, jure possideat, diversitatem sexuum? sed hæc in corporibus est, quæ Deus fecit. Commixtionem? sed non minus benedictionis quam institutionis privilegio vindicatur. Vox enim Dei est: « Relinquet homo patrem et matrem et adhærebit uxori » suæ, et erunt duo in carne una¹. » Vox Dei est: « Crescite, et multiplicamini, et replete terram². » An forte ipsam fecunditatem? Sed ipsa est instituti causa conjugii. »

XIV. Vides igitur quemadmodum nos interroget, quid suum diabolus cognoscat in sexibus, per quod sub illo sint, qui de parentibus qualibuscumque nascuntur, nisi renascantur in Christo: utrum diversitatem sexuum dicamus ad diabolum pertinere, an commixtionem, an ipsam fecunditatem. Respondemus itaque, nihil horum: quia et diversitas sexuum pertinet ad vasa gignentium, et utriusque commixtio ad seminationem pertinet filiorum, et ipsa fecunditas ad benedictionem pertinet nuptiarum. Hæc autem omnia ex Deo: sed iste in his omnibus noluit nominare concupiscentiam carnis, quæ non est a Patre, sed ex mundo est; cujus mundi princeps dictus est dia-

¹ Gen. ii, 24. — ² Id. i, 28.

bolus¹: qui eam in Domino non invenit, quia Dominus homo non per ipsam ad homines venit? unde dicit etiam ipse: « Ecce venit princeps hujus mundi, et in me nihil » invenit²: » nihil utique peccati, nec quod a nascente trahitur, nec quod a viventē additur. Hanc iste noluit nominare in his omnibus, quæ commemoravit, naturalibus bonis, de qua etiam nuptiæ confunduntur, quæ de his bonis omnibus gloriantur. Nam quare illud opus conjugatorum subtrahitur et absconditur etiam oculis filiorum, nisi quia non possunt esse in laudanda commixtione, sine pudenda libidine? De hac erubuerunt etiam qui primi pudenda texerunt³, quæ prius pudenda non fuerunt, sed tanquam Dei opera prædicanda atque glorianda. Tunc ergo texerunt, quando erubuerunt: tunc autem erubuerunt, quando post inobedientiam suam inobedientia membra senserunt. De hac erubuit etiam iste laudator: commemoravit enim sexuum diversitatem, commemoravit commixtionem, commemoravit fecunditatem; illam vero commemorare verecundatus est. Nec mirum si pudet laudantes, quod videmus ipsos pudere generantes.

XV. Sed adjungit, et dicit: « Per quid igitur sub diabolo sunt, quos Deus fecit? » Sibi que veluti ex nostra voce respondet: « Per peccatum, inquit, non per naturam. » Deinde nostræ responsioni suam referens: « Sed ut non potest, inquit, sine sexibus esse foetus, ita nec sine voluntate delictum. » Ita vero, ita est. « Sic enim per » unum hominem peccatum intravit in mundum, et per » peccatum mors, et ita in omnes homines pertransiit, » in quo omnes peccaverunt⁴. » Per unius illius voluntatem malam omnes in eo peccaverunt, quando omnes ille unus fuerunt, de quo propterea singuli peccatum originale traxerunt. « Dicis enim, inquit, ideo illos esse sub diabolo,

¹ 1 Joan. ii, 16. — ² Joan. xiv, 30. — ³ Gen. iii, 7. — ⁴ Rom. v, 12.

quia de sexus utriusque commixtione nascuntur. » Dico plane, propter delictum eos esse sub diabolo : ideo autem expertes non esse delicti, quia de illa commixtione sunt nati, quæ sine pudenda libidine non potest etiam quod honestum est operari. Dixit hoc etiam beatissimæ memoriæ Ambrosius ecclesiæ Mediolanensis episcopus, cum Christi carnalem nativatem ideo diceret expertem esse delicti, quia conceptus ejus utriusque sexus commixtionis est expers; nullum autem hominum esse sine delicto, qui de illa commixtione conceptus sit. Nam ejus verba ista sunt ¹ : « Ideo, inquit, et quasi homo per universa tentatus est, et in similitudine hominum cuncta sustinuit : sed quasi de Spiritu natus, abstinuit a peccato. « Omnis » enim homo mendax ², et nemo sine peccato, nisi unus » Deus. » Servatum est igitur, inquit, ut ex viro et muliere, id est, per illam corporum commixtionem, nemo videatur expers esse delicti. Qui autem expers est delicti, expers est etiam hujusmodi conceptionis. » Numquid etiam istum, o Pelagiani et Cœlestiani, audebitis dicere Manichæum? quod eum dicebat esse Jovinianus hæreticus, contra cujus impietatem vir ille sanctus etiam post partum permanentem virginitatem sanctæ Mariæ defendebat ³. Si ergo illum Manichæum dicere non audetis, nos cum in eadem causa, eadem sententia fidem catholicam defendamus, cur dicitis Manichæos? Aut si et illum fidelissimum virum hoc secundum Manichæos sapuisse jactatis, jactate, jactate, ut mensuram Joviniani perfectis impleatis : nos cum illo homine Dei patienter vestra maledicta et convicia sustinemus. Et tamen hæresiarches vester Pelagius fidem et purissimum in Scripturis sensum sic laudat Ambrosii, ut dicat ⁴, ne inimicum quidem ausum esse reprehendere.

¹ Ambros. in Isai. — ² Psal. cxv, 2. — ³ Vide Ambros. Epist. lxxxii ad Siricum. — ⁴ Vide lib. de Gratia Christi, cap. 43.

Quo ergo progressi fueritis attendite, et vos ab ausibus Joviniani tandem aliquando cohibete. Quamvis ille nimis laudando nuptias, sanctæ illas virginitati adæquavit; et tamen nuptiarum fructibus ab utero etiam recentibus Christum salvatorem et de potestate diaboli redemptorem necessarium non negavit : quod vos negatis; et quia vobis pro eorum salute, qui nondum pro se loqui possunt, et pro fidei catholicæ fundamentis resistimus, Manichæos nos esse jactatis. Sed jam sequentia videamus.

XVI. Rursus quippe interrogans dicit : « Quem igitur parvulorum confiteris auctorem? Deum verum? » Respondeo, Deum verum. Deinde subjungit : « Sed malum ille non fecit. » Ac rursus interrogat, « utrum diabolum parvulorum confiteamur auctorem. » Rursusque respondet : « Sed naturam hominis ipse non condidit. » Deinde quasi concludit atque infert : « Si mala commixtio, deformis et conditio corporum, et ideo corpora quoque malo a te deputantur auctori. » Cui respondeo : Malo auctori non deputo corpora, sed delicta, quorum causa factum est, ut cum in corporibus, hoc est, in Dei operibus, totum placeret, accideret tamen masculo et fœminæ quod puderet, ut non esset commixtio qualis esse potuit in corpore vitæ illius, sed qualem videmus erubescere in corpore mortis hujus. « Deus vero, inquit, divisit in sexu, quod in operatione conjungeret. Ab ipso igitur commixtio corporum, a quo est origo corporum. Jam supra respondimus, hæc ex Deo esse; sed non delictum, non membrorum inobedientiam per carnis concupiscentiam, quæ non est a Patre ¹. Deinde dicit : « Tot ergo rerum bonarum, id est, corporum, sexuum, conjunctionum malos fructus esse non posse, nec homines ob hoc a Deo fieri, ut a diabolo, sicut dicis, inquit, legitimo jure teneantur. » Jam dictum est, non

¹ 1 Joan. ii, 16.

eos ideo teneri, quia homines sunt, quod naturæ nomen est, cujus auctor diabolus non est; sed quia peccatores sunt, quod culpæ nomen est, cujus diabolus auctor est.

XVII. Sed inter tot nomina bonarum rerum, id est, corporum, sexuum, conjunctionum, libidinem vel concupiscentiam carnis iste non nominat. Tacet, quia pudet: et mira (si dici potest) pudoris impudentia, quod nominare pudet, laudare non pudet. Denique vide, quemadmodum magis eam circum loquendo maluerit significare, quam dicere. « Postquam autem vir, inquit, naturali appetitu cognovit uxorem. » Ecce iterum dicere noluit, carnis concupiscentia cognovit uxorem: sed « naturali, inquit, appetitu: » ubi adhuc possumus intelligere ipsam voluntatem justam et honestam, qua voluit filios procreare; non illam libidinem, de qua iste sic erubescit, ut ambigue nobis loqui malit, quam perspicue quod sentit exprimere. Quid est « naturali appetitu? » An non et velle esse saluum, et velle ipsos suscipere, nutrire, erudire filios, naturalis est appetitus, idemque rationis est, non libidinis? Sed quia hujus novimus intentionem, ideo non eum putamus his verbis, nisi libidinem membrorum genitalium significare voluisse. Nonne tibi videntur hæc verba folia esse ficulnea, sub quibus latet, quid aliud, quam id quod pudet? Ita quippe iste sibi circumlocutionis hujus obstacula, sicut illi succinctoria consuerunt. Contextat et dicat: « Postquam autem vir naturali appetitu cognovit uxorem, dicit Scriptura divina, « Conceptit Eva et peperit filium, » et vocavit nomen ejus Caïn¹. » Sed quid, inquit, dicit Adam audiamus: « Acquisivi hominem per Deum². » Unde constat opus Dei esse, quem per Deum acquisitum Scriptura divina testatur. » Quis hinc dubitet? quis hoc neget, maxime catholicus Christianus? Opus Dei est homo: sed

¹ Gen. iii, 7. — ² Id. iv, 1.

carnis concupiscentia, sine qua, si peccatum non præcessisset, tranquillæ voluntati obedientibus sicuti cætera membra genitalibus, seminaretur homo, non est a Patre, sed ex mundo est¹.

XVIII. Verum nunc, obsecro te paulo attentius intueri, quod nomen invenerit, quo rursus operiret, quod erubescit aperire. « Genuerat enim eum, inquit, Adam potentia membrorum, non diversitate meritorum. » Quid dixerit, « diversitate meritorum, » fateor non intelligo: sed « potentia membrorum, » credo, illud voluit dicere, quod pudet evidenter dicere. Maluit enim dicere « membrorum potentia, » quam carnis concupiscentia. Plane, etiam si non cogitavit, significavit aliquid, quod ad rem pertinere videatur. Quid enim potentius membris hominis, quando non serviunt voluntati hominis? Quæ tamen etsi frenentur temperantia vel continentia, usus eorum aliquantum, motus tamen eorum non est in hominis potestate. Genuit ergo Adam filios hac, ut iste dicit « membrorum suorum potentia, » de qua prius quam illos gigneret, erubuit post peccatum. Si autem non peccasset, non eos genuisset membrorum potentia, sed membrorum obedientia. Ipse quippe esset potens, ut eis subjectis voluntate imperaret, si potentiori et ipse subjectus eadem voluntate serviret.

XIX. « Post aliquanta iterum dicit Scriptura divina, inquit, « Cognovit Adam Evam uxorem suam, et concepit, » et peperit filium, et vocavit nomen ejus Seth, dicens: » Suscitavit mihi Dominus semen aliud pro Abel, quem » occidit Caïn¹. » Deinde addit, et dicit, « Ad documentum instituti coitus, ipsum semen divinas dicitur excitasse. » Non intellexit homo iste quod scriptum est: putavit enim ad hoc esse dictum, Suscitavit mihi Dominus semen aliud pro Abel, ut credetur Deus illi excitasse libidinem coëundi,

¹ Joan. ii, 16. — ² Rom. iv, 25.